

De opleiding van de advocaat van de toekomst. Of: als je gespecialiseerd bent op de hamer, ziet elke oplossing eruit als een spijker¹

J.M. Bosnak

Natuurlijk. De moderne advocaat moet, net zoals zijn voorganger, Meester in het Recht blijven, ook al zal hij in de toekomst die titel misschien niet meer dragen. Maar de moderne cliënt vraagt om meer gereedschappen om hem bij te staan in het voorkomen en oplossen van conflicten. Dat onderscheidt de advocaat van de pure jurist: deze gaat een casus te lijf met zijn juridisch instrumentarium; de advocaat, die met mensen te maken heeft, weet (althans behoort te weten) dat er naast juridische belangen nog een scala van andere belangen meespeelt. Emotionele, communicatieve, relationele of commerciële aspecten, om maar eens een paar belangrijke te noemen. Met andere woorden: geconfronteerd met het probleem van zijn cliënt zal de advocaat als jurist de juridische consequenties en de daarmee samenhangende oplossing moeten presenteren, maar tegelijkertijd moet hij aan zijn cliënt vragen of daarmee diens werkelijke (commerciële? emotionele? relationele? communicatieve?) belang is gediend. Het is om die reden dat de advocaat niet alleen een meester moet zijn in het concipiëren van een dagvaarding, maar ook in het boven tafel brengen van de belangen van zijn cliënt. Dat betekent dat kennis van civiele rechtsvordering alleen onvoldoende is; ook onderhandelings- en mediationstechnieken horen in de gereedschapskist van de advocaat. En of hij/zij het nu leuk vindt of niet, mediation is een *fact of life*. Zo zijn er nu de doorverwijzingvoorzieningen bij alle Nederlandse gerechten, waarbij rechters partijen confronteren met de pro's en contra's van mediation (de advocaat die zijn cliënt daarover niet heeft geïnformeerd, slaat, zacht gezegd, een figuur ter comparitie). De Europese mediationrichtlijn moet in 2011 zijn geïmplementeerd en werpt zijn schaduw vooruit; de Belgische mediationwet is al een feit. In het bestuursrecht is mediation in opkomst. De transactiepraktijk wordt steeds vaker geconfronteerd met mediationclausules. In het arbeidsrecht is mediation standaard. Dat alles vraagt om nieuwe kennis en vaardigheden: hoe cliënten bij te staan bij het maken van de keuze voor een passende wijze van conflictoplossing en, wanneer mediation de voorkeur verdient, hoe cliënten daarbij te ondersteunen. In het buitenland wordt aan dit onderwerp in het universitair onderwijs aandacht besteed. In de Verenigde Staten zijn er zo'n 50 *law schools* die aan 'mediation advocacy' een aparte plaats in het curriculum geven. Aan de jaarlijks door de American Bar Association georganiseerde 'Representation in Mediation Competition' wordt door zo'n 48 *law schools* en 99 teams deelgenomen.

1 Toegeschreven aan A. Maslow (1908-1970).

Op internationaal gebied bestaat al enige jaren de ICC International Commercial Mediation Competition, waaraan teams van zo'n 40 universiteiten deelnemen. Nederlandse universiteiten ontbreken; de lage landen worden vertegenwoordigd door de Universiteit van Antwerpen.

Uit de door de Erasmus Universiteit Rotterdam verrichte enquête blijkt dat vrijwel alle universiteiten en veel hogescholen zich bezighouden met mediation. De tien faculteiten die op de desbetreffende vraag hebben gereageerd, onderschrijven alle het belang van de taak van de advocaat bij mediation; de helft vindt het zelfs zeer belangrijk/onmisbaar. Maar nergens maakt het als apart vak deel uit van het curriculum.

Naar wij hopen zal de Erasmus Universiteit Rotterdam hierop in de toekomst een gunstige uitzondering zijn: daar wordt wel serieus gestreefd naar de invoering van een vak 'mediation en advocatuur'.

De situatie doet zich dus nu voor dat er allerwege aandacht wordt besteed aan mediation als op zichzelf staand fenomeen, maar nauwelijks aan advocatuurlijke aspecten daaraan; terwijl het toch eigenlijk andersom zou moeten zijn. Om cliënten goed bij te staan in een mediation dient de advocaat uiteraard mediatie technieken te kennen om zo veel mogelijk ten behoeve van zijn cliënt in een mediation te kunnen bereiken. Maar mediation is op zichzelf geen juridische procedure, slechts 'in the shadow of the law', en dan nog niet eens altijd. De invalshoek van de juridische faculteit zou toch eigenlijk die moeten zijn van de jurist-(rechts)-bijstandsverlener. Deze moet immers in alle fasen van de mediationprocedure zijn cliënt kunnen voorlichten over zijn 'BAZO' (beste alternatief zonder overeenkomst, dus: een juridische oplossing). De cliënt kan dan een weloverwogen keuze maken tussen een oplossing zoals in mediation haalbaar en het juridische alternatief.

Bovendien: markttechnisch beschouwd, zijn er in dit land al voldoende opleidingsinstituten en veel te veel werkloze mediators, terwijl met name gejuridiseerde mediations in beginsel twee maal zo veel (rechts)bijstandsverleners behoeven!

Ten slotte: hier en daar wordt wel gehoord dat het onderwijs in het verlenen van bijstand in mediation niet tot de wetenschappelijke taak van een universiteit zou behoren, het zou hier veeleer gaan om vaardigheden. Dit argument wordt overtuigend ontzenuwd door Hal Abramson in zijn boek *Mediation Representation. Advocating in a Problem-Solving Process* (NITA 2004). Hij biedt het theoretische kader aan waarop de praktijk kan voortbouwen.

Faculteiten, neem de handschoen op!